

Netwerken in Terminus Ronse

▾ MOMENTEN SPRAK MET JAN LECONTE

'De Parel van de Vlaamse Ardennen' is de toeristische roepnaam voor Ronse, een kleine stad van 24.000 inwoners, een faciliteitengemeente in een uithoek van Oost-Vlaanderen. Aan de achterkant van de parel zie je een stad die nu pas herstelt van het teloorgaan van de textielindustrie en tegelijkertijd worstelt met de gevolgen van armoede en de mix van migratie en achterstelling. Het lokaal netwerk dat in 2009 van start ging, wil de vrijetijdsparticipatie van mensen in armoede opkrikken. Gezien de armoedecijfers in Ronse geen overbodige luxe. Heel wat buurten in de stad scoren heel hoog op kansarmoede-indicatoren.

Jan Leconte, cultuurbeleidcoördinator in Ronse en trekker van het netwerk, komt me met de fiets ophalen aan het station, meteen de terminus van de lijn vanuit Gent. Terwijl we naar zijn bureau wandelen wil ik al meteen mijn kantoor in een lawaaiërig stukje Brussel inruilen voor een plekje op een berg in Ronse. De baseline van Ronse is dan ook 'Stad met uitzicht'. We weten meteen waar we aan toe zijn. Het lokale netwerk vrijetijdsparticipatie moet er wel eentje zijn met sterke visie.

OVER KWALITEIT, RUIMTE EN GEMEENSCHAPSVORMING

Ronse is aan de beterhand: er is sinds kort een voorzichtige socio-economische kentering, en het inwonersaantal stijgt. Dat was nog niet zo lang geleden anders. Tussen de twee wereldoorlogen in groeide Ronse uit tot het tweede textielcentrum in Vlaanderen, met de nadruk op katoen. Net voor de Tweede Wereldoorlog telde Ronse niet minder dan 536 fabrieken en fabriekjes, zo weet de erfgoedsector te vertellen. Door de wereldwijde crisis in de textielsector taande de bedrijvigheid snel en kampte de stad enkele decennia lang met sociaal-economische problemen. Daardoor kon Ronse zich nauwelijks ontwikkelen en vernieuwen en beschikt de stad vandaag over een uniek patrimonium.

Langzaamaan komt Ronse wel uit het sociaal-economische dal, maar het imago van de stad moet ook nog meewillen. Om het tij te keren heeft de stad zelfs een heus citymarketingplan. Jan Leconte doet aan citymarketing op zijn manier: "Ik heb heel snel de bovenlokale reflex. Ik krijg soms de vraag van het bestuur om met lokale kunstenaars te werken. Dat is een goede

zaak, maar soms moet je je blik ook buiten Ronse durven richten en ook daar netwerken ontwikkelen. In mijn achterhoofd zie ik dat ook als citymarketing, een manier om Ronse op de kaart zetten. Ronse is een hele tijd vergeten, het is een terminushalte, op de taalgrens, in de onderste hoek van Vlaanderen. We komen ook van ver op het vlak van cultuurbeleid. Daarom is het belangrijk om in te zetten op kwalitatief goed werken: zo leggen we bijvoorbeeld de lat hoog in de wedstrijd actuele tekenkunst die we jaarlijks organiseren, om ook via die weg de stad naar boven te halen. Cultuur moet als het ware de brug zijn naar andere steden en een manier om nieuwe verfrissende gedachten in de stad brengen.”

Het goed bewaarde patrimonium van Ronse biedt de stad op termijn in ieder geval de kans om in te zetten op dynamieken in de publieke ruimte. De koppeling van cultuur aan de publieke ruimte is voor Jan Leconte een goede inrijpoort naar gemeenschapsvorming. Er ligt alvast een mooie basis om op verder te werken via het buurtwerk van samenlevingsopbouw en het schoolopbouwwerk, die het sociaal weefsel door allerhande activiteiten proberen te herstellen. Daarnaast is Ronse een ‘hevige’ stad met een sterk verenigingsleven, een bloeiend uitgaansleven en jaarlijkse terugkerende evenementen zoals de Fiertelstoel en de Bommelsomgang met carnaval. Jan probeert op die bestaande dynamieken in te haken en ze te versterken. “Voor mij is cultuurbeleid meer dan gewoon in je cultuurcentrum mooi programmeren. Dat goed doen is ook belangrijk, maar je in de wijkwerking engageren en gemeenschapsvorming uitbouwen evengoed. Ik werk voor elke Ronsenaar, niet enkel voor diegenen die naar het cultureel centrum komen.

Ook de bibliotheek kan een goede inrijpoort zijn naar cultuur. Voor mij is de bibliotheek ook een vorm van publieke ruimte. We organiseren sinds twee jaar een project rond tekenen voor kinderen in de bibliotheek, via een subsidie voor de gemeenschapscentra in het participatiedecreet. We zijn ergens anders begonnen, maar het werkt beter vanuit de bib. Kinderen herkennen de bibliotheek van hun bezoeken met de school en zo komen ze er vlotter en brengen ze ook hun ouders mee. Zo krijg je een heel divers publiek dat participeert. De publieke ruimte moet de voedingsbodem zijn voor participatie. We moeten zoeken naar de grootst mogelijke introductie tot cultuur en vrije tijd, en die ligt niet noodzakelijk in het cultuurcentrum.”

Tegelijkertijd hamert Jan Leconte op het belang van kwaliteit. “Ja, je moet je aanbod aanpassen aan een brede doelgroep, maar dat is nog iets anders dan billenkletsers organiseren. Een cultuurcentrum moet minimale kwaliteit bieden. En die kwaliteit moet je bieden voor alle doelgroepen, ook in moeilijke wijken. Zo hebben we een project ingediend bij De Nieuwe Opdrachtgever, een organisatie die vanuit een dialoog tussen inwoners en kunstenaars projecten rond hedendaagse beeldende kunst probeert te realiseren. Aan het stadsvernieuwingsproject ‘De Stadstuin’ in Ronse (met een groot park en nieuwbouw) is een kunstproject gekoppeld om de verbondenheid tussen huidige en nieuwe bewoners te stimuleren. In een ander project dat we nu hebben ingediend via het Kunstendecreet, willen we samenwerken met Bart Lodewijks, een Nederlandse kunstenaar die in Gent woont. In de Gentse volkswijk

Moscou maakte hij krijttekeningen op de gevels van de huizen. Hij werkt op een hoog artistiek niveau, maar is tegelijkertijd heel sociaal van karakter. Hij gaat met mensen in dialoog en werkt op die manier aan kunst die iets teweegbrengt.”

BRIEF UIT BRUSSEL

Het sociale aspect zat dus al langer verweven in het cultuurbeleid van Ronse, maar hoe zit het met de samenwerking met de andere vrijetijdsdiensten en het OCMW? Jan is duidelijk: de brief uit Brussel met info over de extra middelen voor vrijetijdsparticipatie voor mensen in armoede die in de zomer van 2008 in zijn bus belandde, is toch het startschot geweest van een intensere samenwerking tussen de diensten. Een samenwerking binnen een lokaal netwerk die leidde tot een afsprakennota vanaf 2009 en tot een vrijetijdspas die midden 2010 werd gelanceerd. “Zowel in het sport-, cultuur- als jeugdbeleidsplan en het lokaal sociaal beleidsplan was al sprake van een kortingssysteem voor mensen in armoede. Toen de kans zich voordeed om hiervoor extra middelen te krijgen vanuit Vlaanderen, zijn we daar onmiddellijk op ingegaan.” Het moest allemaal snel gaan, want op 1 oktober 2008 moest de nota worden ingediend.

Maar Jan kon verder werken op basis van overleg met en het vertrouwen van de andere diensten. “We hebben ook een aantal keren samen gezeten met de Vrolijke Kring (*nvdr: de Vereniging waar armen het woord nemen in Ronse*) die ook zeer actief is en waar ik sowieso al contacten mee had. Odice, het integratiecentrum, dat toen in Ronse gevestigd was, en ook Samenlevingsopbouw. Ze moesten mij vertrouwen dat ze toch verder betrokken zouden worden. Ze waren wel tevreden dat iemand van cultuur dit dossier opvolgde. Daarnaast is ook het Sociaal Huis van het OCMW betrokken. Voor mij was dat allemaal nieuwe materie, ook die combinatie met de federale middelen voor socio-culturele participatie voor het OCMW. Maar goed, de nota werd aanvaard, was blijkbaar gefundeerd genoeg, dus we konden eraan beginnen.

Na veel overleg en afstemming zijn we overeengekomen om het vrijetijdsaanbod in één pakket op te nemen binnen een vrijetijdspas, wat natuurlijk niet evident was. We hebben de pas in het eerste jaar van de afsprakennota niet kunnen uitwerken omdat het een te complex gegeven was met verschillende diensten en verschillende systemen, bijvoorbeeld met het cultuurcentrum en zijn abonnementsystemen die per seizoen werken. De uitwerking van de pas heeft ook veel tijd gevraagd: het uitzicht, werken met een abonnement of code, met welk statuut, hoeveel korting, het ontwikkelen van de pas zelf... Ik heb de brochure over de vrijetijdspas ook niet zomaar op mijn bureau geschreven: De Vrolijke Kring heeft de communicatie van de pas mee bekeken. De brochure is in relatief eenvoudige taal geschreven. Om stigmatisering te vermijden, is er gekozen voor een vrijetijdspas voor iedereen. Iedereen kan de pas kopen voor 5 euro en je hebt dan recht op een getrouwheidskorting.

Specifieke doelgroepen die grote kortingen krijgen, zijn mensen in armoede (met OMNIO-statuut, mensen in schuldhulpverlening en bijzondere omstandigheden): zij kunnen de pas voor 1 euro aankopen. We hebben gekozen voor een 80% regeling: die korting krijgen mensen

in armoede direct aan de kassa. Het systeem werkt grotendeels hetzelfde bij jeugd en sport. In een eerste fase zijn we gestart met het aanbod vanuit de gemeentelijke diensten: alle activiteiten van het cultuurcentrum en het grootste deel van de jeugdinitiatieven (speelpleinwerking en grabbelpassen en de dure sportkampen). Op termijn gaan we bekijken hoe we de pas kunnen uitbreiden naar de scholen en de verenigingen. Belangrijk in heel het verhaal is dat de diensten dichterbij elkaar komen en vooral dat ook het OCMW erbij komt zitten. Alleen al daarom was die oefening heel interessant. We hebben nog altijd regelmatig overleg, het technische luik over de pas is nu afgewerkt. We willen ons nu vooral toespitsen op de toeleiding. Plus: hoe gaan we op termijn die tegemoetkoming van federale middelen integreren in het systeem? Het OCMW-bestuur heeft zich in ieder geval bereid verklaard om de systemen dichterbij elkaar te brengen."

TOELEIDING

Was het evident voor Jan om met de vereniging van mensen in armoede in gesprek te gaan? Ook hier lagen de sporen voor samenwerking klaar. "We zijn geen grote stad en we kunnen redelijk transparant werken. De verenigingen kunnen mijn bureau ook binnen- en buitenlopen wanneer ze dat willen. Als we vergaderen met de stadsdiensten is het meestal de beroepskracht die mee vergadert. Maar ik zit evengoed samen met een werkgroep van De Vrolijke Kring. Ik heb een verleden in het onderwijs, ik heb gewerkt op kansarmoede en leerplichtcontrole, dus de leefwereld van mensen in armoede is me niet vreemd. Ik hoor ook wel uit andere steden dat het gesprek niet zo altijd zo evident is, maar als je er niet achter staat, doe je het beter niet. Dat is hypocriet. Er loopt soms wel wat mis in de samenwerking, maar je moet daar door kunnen kijken."

De Vrolijke Kring zorgt voor de toeleiding van de vrijetijdspassen naar mensen in armoede. En dat geeft een stevige meerwaarde voor het netwerk. "Zo is er een infosessie gepland met de maatschappelijke dienst van het OCMW en De Vrolijke Kring. In het overleg is het bedoeling ervaringen uit te wisselen tussen medewerkers van het OCMW en De Vrolijke Kring. Het is belangrijk dat ervaringen, vragen en meningen van mensen in armoede op het vlak van vrijetijdsparticipatie doorsijpelen naar de mensen die aan het loket zitten of een gesprek hebben met mensen in armoede." Maar het lokale netwerk rekent niet alleen op de Vrolijke Kring om de vrijetijdspas dichterbij mensen in armoede te brengen. "Je hebt mensen in armoede die zeer moeilijk te bereiken zijn. We rekenen wat op het netwerk binnen de welzijnsraad om ook die mensen te bereiken. Ik ben de vrijetijdspas ook gaan voorstellen op de welzijnsraad en het LOP, daar zitten belangrijke partners zoals Kind en Gezin, CLB, mutualiteiten en sociale diensten rond de tafel, die bij mensen aan huis komen of met veel mensen in aanraking komen en op die manier ook voor toeleiding kunnen zorgen. We zijn ook aan het uitzoeken hoe we het aanbod rond vrije tijd en de pas dichterbij de mensen in armoede kunnen krijgen door bijvoorbeeld het aanbod te koppelen aan vergaderingen en bijeenkomsten van kansengroepen, bijvoorbeeld via schoolopbouwwerk."

DE MIX IN RONSE

De stad heeft ook een grote aantrekkingskracht voor heel wat maatschappelijk kwetsbare groepen (onder meer de etnisch-culturele minderheden). Er wonen 1311 mensen van vreemde nationaliteit in Ronse, of 5,4% van de totale bevolking. De grootste gemeenschappen van etnische afkomst zijn Marokkaans, Congolees en Tunesisch. Als je gaat kijken naar de Belgen met een cultureel diverse achtergrond, kom je waarschijnlijk aan 20%, merkelijk hoger dan in andere steden. Door zijn ligging aan de taalgrens met Wallonië (en de taalfaciliteiten) heeft Ronse bovendien een grote instroom van Franstaligen uit Wallonië en Brussel op zoek naar werk.

Jan Leconte: “Het is hier niet anders dan in andere steden, De Vrolijke Kring is voornamelijk een witte beweging. Toch is het heel belangrijk om het interculturele gegeven mee te nemen in het lokale netwerk. Vandaar is onze samenwerking met de dienst diversiteit zo belangrijk. Ze deden in de zomer een actie onder de parasol, in de wijken. Ze hebben mensen op die manier ook aangesproken over de vrijetijdspas, daar leren we ook uit waar de knelpunten zitten. Ook via de wijkhuizen bereik je allochtonen. Maar het blijft een moeilijke opdracht om hen te betrekken. De participatie begint op gang te komen: zo waren er bijvoorbeeld vorige zondag een aantal allochtone gezinnen bij een familievoorstelling aanwezig. En bij Jeugd en Sport zijn toch een aantal vrijetijdspassen verkocht in functie van de sportkampen, speelpleinwerking en grabbelpas.

De taal is in Ronse sowieso een knelpunt op het vlak van vrijetijdsparticipatie. Er zijn veel allochtone mensen die Frans spreken, maar we kunnen de info over de vrijetijdspas niet vertalen. We hopen dat toeliders uit de welzijnsraad het systeem ook mondeling toelichten, want uiteindelijk is het een eenvoudig systeem. Maar allochtonen hebben niet noodzakelijk een OMNIO-statuut, dus er zitten nog wel knelpunten.

Ook het aanbod zelf stelt een probleem. Ik probeer binnen de grenzen van het mogelijke van cultuur een link te leggen naar het Franstalige genre, bijvoorbeeld op het vlak van muziek. Voor jeugd en sport is dat gemakkelijker, bijvoorbeeld via de speelpleinwerking of een cursus circustechnieken, daar speelt taal minder een rol. Cultuur lijkt een gemakkelijke ingang naar vrijetijdsparticipatie, maar als ik naar de sporthal ga, zie ik toch veel allochtone gasten die daar willen zijn en niet in een cultuurcentrum. Het is ook niet omdat je wereldmuziek programmeert dat allochtonen erop afkomen. We proberen sowieso de prijs laag te houden (naast de vrijetijdskorting), want bij vele allochtonen is het ook niet echt de traditie om naar een zaal te gaan en daarvoor te betalen. Ze gaan eerder naar een feest waar muziek wordt gebracht en zelf gemaakt. Zelfs voor de middenklasse onder hen is het dan al snel te duur.

Ook hier speelt de bibliotheek weer een voortrekkersrol. In het cultuurbeleidsplan schuiven we de bibliotheek naar voren als een van de meest laagdrempelige culturele voorzieningen. Er is een organische samenwerking met scholen en een project met leessessies voor kleine kinderen waar ook veel allochtone moeders naar toe komen. Je ziet binnen de allochtone en

Franstalige gemeenschap het beseft groeien dat de taal kennen belangrijk is om mee te kunnen in het onderwijs en de kans op een job vergroot. Het is ongelooflijk, die jonge kinderen die Arabisch, Frans en Nederlands spreken en zomaar switchen. Nu begint dit mondjesmaat door te dringen. Het is een trage beweging, maar een beweging die zich wel verder zet. Ook in de muziekacademie zie je een langzame vooruitgang, zij het vooral via de middenklasse binnen de allochtone gemeenschap. Maar ik ben daar eerder realistisch in: het zal druppel voor druppel veranderen. Dat is ook de meest duurzame aanpak.”

EXTRA MIDDELEN ALS KATALYSATOR

Heeft het lokale netwerk in Ronse nu die extra middelen van Vlaanderen nodig gehad om te starten? Jan Leconte meent van wel. “We zaten wel al op dit spoor te werken, maar niet zo gestructureerd. Eigenlijk zijn die extra middelen voor Ronse wel een katalysator geweest. Misschien hadden we het anders op de lange baan geschoven, want uiteindelijk zijn al die diensten met van alles bezig. We zijn zwaar samen gaan nadenken. En ik steek het niet onder stoelen of banken: het is gemakkelijker om je bestuur te overtuigen van een dossier met 11.000 euro extra. Dat zal volstaan om onze werking uit te bouwen in de eerste jaren. Subsidies hoeven niet altijd pervers te zijn als ze integer worden gebruikt. De afsprakennota heeft een introductie gegeven naar ons bestuur om samen te werken rond vrijetijdsparticipatie van mensen in armoede. We hebben ons college duidelijk gezegd: het systeem zal wel ingrijpender worden op termijn, maar we hebben nu boter bij de vis. Is er draagvlak voor na 2013? Dat moeten we net zoals in alle andere gemeenten afwachten. We weten ook nog niet in welke richting het Vlaamse beleid zal evolueren. Maar de vrijetijdspas is gestart en kan niet zomaar teruggedraaid worden. Ik vind dat we toch niet moeten onderschatten hoe de Vlaamse overheid via kleine subsidies gerichte stimulansen kan geven. Kijk maar naar de middelen voor gemeenschapsvorming. Het geeft je als cultuurdienst vrije ruimte om te experimenteren, om te vallen en op te staan.”